

sa

Sektorske_analize

eiz ekonomski
institut
zagreb

studeni 2016. _ broj 49 _ godina 5

ISSN: 1848-8986

hr
HR EXCELLENCE IN RESEARCH

Turizam

Autorica **Ivana Rašić Bakarić**

_Sadržaj

_3 Glavni sektorski pokazatelji

U 2015. godini ostvareni su iznimno dobri turistički rezultati; fizički pokazatelji ostvarenih dolazaka i noćenja turista zabilježili su najviše vrijednosti ne samo od osamostaljenja Republike Hrvatske, već i od predratne 1986. godine.

_12 Najveća trgovačka društva

Osnovna obilježja poslovanja vodećih turističkih poduzeća su povećanje prihoda i poslovanje s dobiti. Ukupni su prihodi deset vodećih trgovačkih društava ovog sektora u 2015. godini iznosili 5,2 milijarde kuna i bili veći za 11,1 posto u odnosu na prethodnu godinu.

_15 Izvještaj sa Zagrebačke burze

Turistički sektor čini značajan udio u ukupnoj tržišnoj kapitalizaciji i ukupnom prometu ostvarenom na Zagrebačkoj burzi (11,2 posto tržišne kapitalizacije i 14,6 posto ukupnog prometa Zagrebačke burze u 2015. godini).

_16 Svjetski turizam u 2015. godini

Sektor turizma je i u 2015. godini na svjetskoj razini zabilježio iznadprosječne stope rasta. Broj dolazaka stranih turista u 2015. godini dosegnuo je brojku od 1,2 milijarde, što čini rast od 4,6 posto u odnosu na 2014. godinu.

_17 Turizam u Europskoj uniji (EU-28)

Najpopularnija turistička destinacija za nerezidente u 2014. godini bila je Španjolska s ostvarenih 260 milijuna noćenja stranih turista, iza koje slijedi Italija sa 187 milijuna noćenja te Francuska sa 131 milijunom noćenja.

_19 Turizam u Hrvatskoj u 2016.

Fizički pokazatelji turističke sezone do rujna 2016. godine upućuju na još jednu godinu snažnog rasta turističkog sektora Republike Hrvatske tako da se očekuje da bi ove godine devizni prihodi od turizma mogli nadmašiti rekordnu 2015. godinu.

_21 Zaključak i očekivanja

Nedavna recesijska kretanja u Hrvatskoj gotovo da i nisu ostavila traga na turistički sektor. Hrvatski turistički sektor pratio je i u 2015. godini globalne trendove porasta fizičkih i financijskih pokazatelja te je pokazao sposobnost bržeg oporavka u usporedbi s ostatkom gospodarstva.

Glavni sektorski pokazatelji

“U Hrvatskoj je u 2015. godini ostvareno 71,6 milijuna noćenja, što je za 7,7 posto više u odnosu na također dobru turističku 2014. godinu.

U 2015. godini ostvareni su iznimno dobri turistički rezultati; fizički pokazatelji ostvarenih dolazaka i noćenja turista zabilježili su najviše vrijednosti ne samo od osamostaljenja Republike Hrvatske, već i od predratne 1986. godine (slika 1). U Hrvatskoj je u 2015. godini ostvareno 71,6 milijuna noćenja, što je za 7,7 posto više u odnosu na također dobru turističku 2014. godinu. Za razliku od prijašnjih godina, u 2015. godini noćenja domaćih gostiju bilježe višu međugodišnju stopu rasta (11,3 posto) u usporedbi s noćenjima stranih gostiju koja bilježe međugodišnju stopu rasta od 7,4 posto (slika 2). U 2015. godini zabilježeno je i 14,3 milijuna turističkih dolazaka. U usporedbi s prethodnom godinom postignut je rast broja dolazaka turista od 9,3 posto. Prema emitivnim tržištima u strukturi gostiju i dalje dominiraju gosti iz Njemačke (23,9 posto), Slovenije (10,1 posto), Austrije (9,0 posto), te Češke i Italije (7,3 posto). Premda je prosječan broj noćenja po dolasku nešto niži u odnosu na 2014. godinu (5,0 naspram 5,1), on se i dalje nalazi na razmjerno visokoj razini. Nadalje, broj stalnih postelja premašio je brojku od 900 tisuća, što predstavlja porast od 4,9 posto na godišnjoj razini.

Tablica 1.
Glavni sektorski pokazatelji

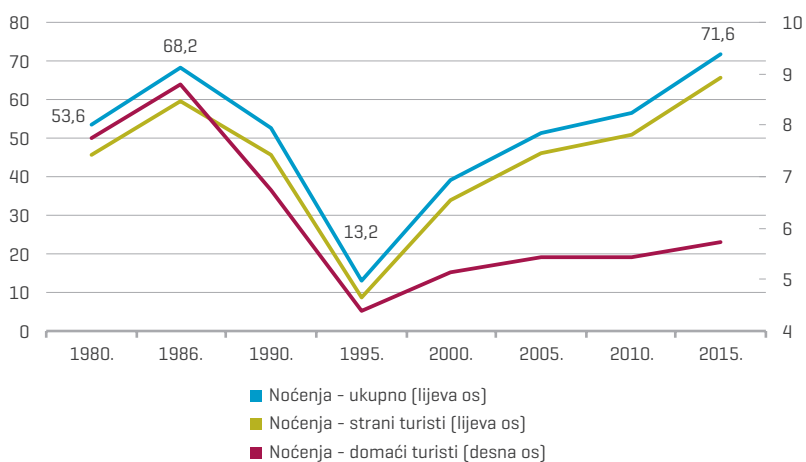
Izvori: Državni zavod za statistiku i Hrvatska narodna banka.

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Broj noćenja (u milijunima)	56,4	60,4	62,7	64,8	66,5	71,6
Prihodi od turizma (u milijardama eura)	6,2	6,6	6,8	7,2	7,4	7,96
Udio djelatnosti u BDP-u (u %)	4,2	4,3	4,5	5,1	n.p.	n.p.
Udio zaposlenih (% ukupnog broja)	5,9	6,0	6,2	6,4	6,7	6,6
Udio djelatnosti u izvozu (u %)	34,9	35,0	35,9	37,3	36,1	35,1
Udio noćenja u Istri (% noćenja)	33,8	33,9	34	30	29,4	29,3
Broj stalnih postelja (u tisućama)	833,1	852,4	805,5	872,2	898,7	942,8

UDIO SEKTORA TURIZMA U BDP-U U 2013. GODINI IZNOSIO JE 5,1 POSTO.

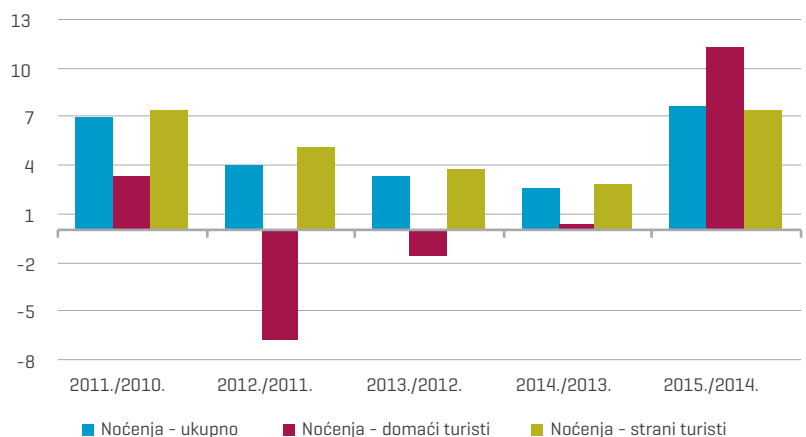
Slika 1.
Noćenja turista u Hrvatskoj (u milijunima), 1980. - 2015.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Slika 2.
Međugodišnje stope rasta noćenja turista (ukupno, strani turisti i domaći turisti) u Hrvatskoj, 2010. - 2015.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Pozitivna kretanja hrvatskog turizma potvrđuju i financijski pokazatelji. Ukupni prihodi u turizmu od stranih gostiju u 2015. godini iznosili su 7,96 milijardi eura, što je za 7,6 posto više u odnosu na 2014. godinu te za 502 milijuna eura više u odnosu na rekordnu 2008. godinu. U strukturi deviznih prihoda od turizma prevladavaju prihodi od putovanja iz osobnih razloga s

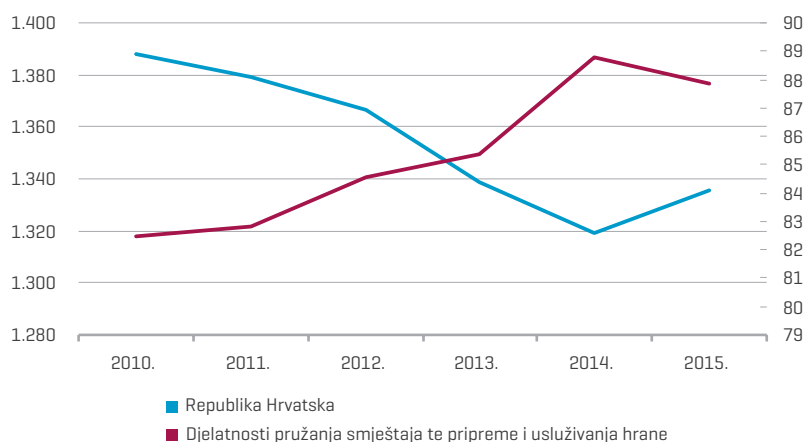
udjelom od 97 posto, dok prihodi ostvareni na temelju poslovnih putovanja stranih gostiju čine tek 2,8 posto ukupnih deviznih prihoda u turizmu.

Udio sektora turizma u bruto domaćem proizvodu (BDP-u) Hrvatske je prema zadnjim raspoloživim podacima iz 2013. godine iznosio 5,1 posto. Za usporedbu, 2012. godine sektor turizma činio je 4,5 posto BDP-a Hrvatske. Povećanje udjela sektora turizma u BDP-u hrvatskog gospodarstva pokazuje da je turizam jedan od propulzivnijih sektora hrvatskog gospodarstva.

S godišnjim prosjekom od 87.831 zaposlene osobe u 2015. godini, sektor turizma u ukupnoj zaposlenosti hrvatskog gospodarstva sudjeluje s relativno visokih 6,6 posto¹. Analizira li se kretanje broja zaposlenih ovog sektora od 2010. do 2015. godine na bazi godišnjih prosjeka, vidljivo je povećanje broja zaposlenih do 2014. godine, nakon čega je uslijedio pad. U usporedbi s 2010. godinom zaposlenost je ovog sektora u 2015. godini bila za 6,5 posto veća, dok je u odnosu na 2014. godinu smanjena za 1,1 posto. Uzrok smanjenja broja zaposlenih u sektoru turizma može se objasniti činjenicom da je dio sezonskih radnika iz prošlih godina našao stalno zaposlenje u ostalim sektorima hrvatskog gospodarstva.

Slika 3.
Zaposleni u pravnim osobama, obrtu i djelatnostima slobodnih profesija, djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, godišnji prosjek, 2010. – 2015.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Zaposlenost sektora turizma obilježava iznadprosječni udio obrta i samostalnih djelatnika te izražena sezonalnost. Prema podacima za 2015. godinu zaposleni kod pravnih osoba čine 63,6 posto ukupne sektorske zaposlenosti, a zaposleni u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija čak 36,4 posto [26.624 zaposlene osobe]. Istovremeno na razini hrvatskog gospodarstva zaposleni u pravnim osobama u ukupnoj zaposlenosti sudjeluju s 86,1 posto, a zaposleni u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija s tek 13,9 posto. Podaci o kretanju zaposlenosti na mjesečnoj

¹ Radi se o godišnjem prosjeku.

razini ukazuju na sezonalni karakter turističkog sektora u Hrvatskoj. Sektor turizma tako najveću zaposlenost bilježi tijekom ljetnih mjeseci (lipanj, srpanj i kolovoz), a najnižu tijekom zimskih mjeseci (prosinac, siječanj i veljača). U razdoblju od lipnja do kolovoza 2015. godine ovaj je sektor na mjesečnoj razini u prosjeku zapošljavao 107.154 osobe, dok je u razdoblju koje uključuje studeni i prosinac 2015. godine te siječanj 2016. u prosjeku zapošljavao 75.634 osobe odnosno 31.520 radnika (29,4 posto) manje.

Tablica 2.

Prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenom u pravnim osobama u Hrvatskoj, djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Republika Hrvatska (u kunama)	7.679	7.796	7.875	7.939	7.954	8.054
Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	6.384	6.464	6.599	6.817	6.927	6.988
RH = 100	83,1	82,9	83,8	85,9	87,1	86,7
I55 – Smještaj	6.659	6.745	6.876	7.024	7.107	7.198
I = 100	104,3	104,4	104,2	103,0	102,6	103,0
RH = 100	86,7	86,5	87,3	88,5	89,3	89,4
I56 – Djelatnost pripreme i usluživanja hrane i pića	5.060	5.090	5.141	5.627	5.817	5.675
I = 100	76,0	75,5	74,8	80,1	81,9	78,8
RH = 100	65,9	65,3	65,3	70,9	73,1	70,5

Izvor: Državni zavod za statistiku.

“Ukupni prihodi u turizmu od stranih gostiju u 2015. godini iznosili su 7,96 milijardi eura, što je za 7,6 posto više u odnosu na 2014. godinu te za 502 milijuna eura više u odnosu na rekordnu 2008. godinu.

Analiza kretanja prosječnih bruto plaća ovog sektora tijekom razdoblja od 2010. do 2015. godine ukazuje na njihov blagi rast (tablica 2). Tako je prosječna mjesečna bruto plaća djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane u 2015. godini iznosila 6.988 kuna, a u 2014. godini 6.927 kuna. U usporedbi s 2010. godinom prosječna bruto plaća isplaćena u ovom sektoru u 2015. godini bila je nominalno veća za 9,4 posto. Prosječna mjesečna bruto plaća isplaćena u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane tijekom cijelog razdoblja od 2010. do 2014. godine bila je niža od prosjeka gospodarstva. Promotri li se prosječne bruto plaće odvojeno za djelatnost smještaja i djelatnost pripreme i usluživanja hrane (ugostiteljstvo), vidljivo je da su se plaće isplaćene u djelatnosti smještaja tijekom cijelog promatranog razdoblja kretale iznad prosjeka plaća i cjelokupnog sektora turizma i djelatnosti pripreme i usluživanja hrane.

Kao posljedica većeg povećanja dodane vrijednosti od povećanja zaposlenosti sektora povećava se i produktivnost rada sektora. Produktivnost rada

NA PROSTORU JADRANSKE HRVATSKE U 2015.
GODINI OSTVARENO JE 95,4 POSTO SVIH NOĆENJA I
87,2 POSTO SVIH DOLAZAKA TURISTA.

sektora turizma u 2013. godini tako je bila za 15,5 posto veća u odnosu na 2010. godinu.

Tablica 3.
**Produktivnost rada u
sektoru turizma,
2010. – 2013.**

Napomena: Produktivnost rada =
BDV/broj zaposlenih.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

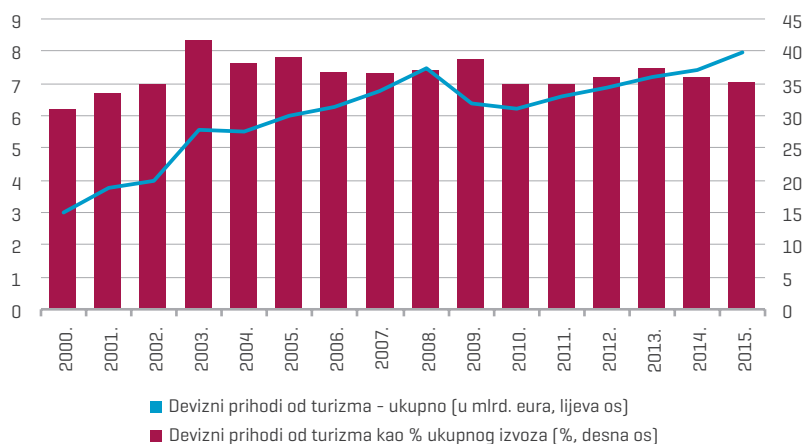
	2010.	2011.	2012.	2013.
Proizvodnost rada, u tisućama kuna	143,9	147,0	150,2	166,2
Indeksi proizvodnosti rada	100,0	102,1	104,4	115,5

Na pretežnu izvoznu orijentaciju hrvatskog turizma ukazuju podaci o udjelu noćenja stranih turista u ukupnim noćenjima. Strani turisti činili su tako 92 posto ukupnih turističkih noćenja u Hrvatskoj u 2015. godini. Za usporedbu, taj je udio 2010. godine iznosio 90,4 posto, a 2000. godine 86,9 posto. Prema podacima HNB-a, devizni prihodi od turizma iznosili su 7,96 milijardi eura u 2015. godini, što je činilo 36,3 posto ukupnog hrvatskog izvoza. Međutim, u odnosu na prethodnu godinu, u 2015. godini zabilježeno je smanjenje tog udjela u iznosu od 0,8 postotnih bodova. Smanjenje udjela posljedica je snažnijeg rasta prihoda od ukupnog izvoza u odnosu na rast deviznih prihoda od turizma. Takvo kretanje bi se dijelom moglo objasniti snažnijim rastom robnog izvoza, što je naročito izraženo nakon ulaska Hrvatske u EU.

Analizira li se kretanje deviznih prihoda od turizma od 2000. do 2015. godine registriranih u bilanci plaćanja Republike Hrvatske, mogu se uočiti tri razdoblja (slika 4). Prvo razdoblje, od 2000. do siječnja 2008. godine, obilježava povećanje deviznih prihoda od turizma i to po prosječnoj godišnjoj stopi od 13,8 posto. Tijekom drugog razdoblja, od 2008. do 2010. godine, pod utjecajem ekonomske krize dolazi do pada turističkog prometa i posljedično prihoda od međunarodnog turizma. Devizni prihodi od turizma pali su sa 7,46 milijardi eura koliko su iznosili u 2008. godini na 6,23 milijarde eura u 2010. godini. Razdoblje od 2010. do 2015. godine obilježeno je kontinuiranim povećanjem prihoda od turizma. U 2015. godini

Slika 4.
Devizni prihodi od turizma u Hrvatskoj, 2000. – 2015.

Izvor: Hrvatska narodna banka.

Prostorna raspodjela turističkog prometa prema regijama pokazuje da je, očekivano, Jadranska Hrvatska i prema dolascima i prema noćenjima najveća hrvatska turistička regija. Na prostoru te regije u 2015. godini ostvareno je 95,4 posto svih noćenja i 87,2 posto svih dolazaka turista. Za razliku od pretežito ljetnih odmorišnih primorskih destinacija, u regiji Kontinentalne Hrvatske turisti borave kraće tako da se na tom području istovremeno ostvarilo tek 4,6 posto ukupnog broja noćenja i 12,8 posto ukupnog broja dolazaka turista. Grad Zagreb se u posljednjih nekoliko godina pozicionirao kao prepoznatljiva receptivna turistička destinacija te čini 54,6 posto svih noćenja turista ostvarenih u Kontinentalnoj Hrvatskoj 2015. godine. U odnosu na turistički dobru 2014. godinu u Jadranskoj Hrvatskoj je 2015. godine zabilježen porast broja noćenja od 7,5 posto, u Kontinentalnoj Hrvatskoj (bez Grada Zagreba) od 12,3 posto te u Gradu Zagrebu od 12,6 posto.

“ Najpopularnija turistička odredišta u Hrvatskoj u 2015. godini bile su županije Jadranske Hrvatske, prije svega Istarska županija (100,7 noćenja po stanovniku) te Dubrovačko-neretvanska županija s 50,2 noćenja turista po stanovniku.

Broj noćenja može se staviti i u odnos s veličinom županije mjerenom brojem stanovnika, čime se dobiva pokazatelj intenziteta turizma. Prema tom pokazatelju, najpopularnija turistička odredišta u Hrvatskoj u 2015. godini bile su županije Jadranske Hrvatske, prije svega Istarska županija (100,7 noćenja po stanovniku) te Dubrovačko-neretvanska županija s 50,2 noćenja turista po stanovniku. U ostalim županijama Jadranske Hrvatske vrijednost pokazatelja intenziteta turizma kretala se u rasponu od 29,3 noćenja po stanovniku u Splitsko-dalmatinskoj županiji do 46,2 noćenja po stanovniku u Ličko-senjskoj i Šibensko-kninskoj županiji. Prema vrijednosti ovog pokazatelja najpopularnije destinacije u Kontinentalnoj Hrvatskoj u 2015. godini bile su Karlovačka županija i Grad Zagreb. Najmanji

broj noćenja po stanovniku zabilježen je u Koprivničko-križevačkoj [0,2], Brodsko-posavskoj [0,3] i Požeško-slavonskoj županiji [0,3].

Tablica 4.
Intenzitet turizma u hrvatskim županijama, 2015.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Županija	Broj noćenja po stanovniku
Istarska	100,7
Dubrovačko-neretvanska	50,2
Šibensko-kninska	46,2
Ličko-senjska	46,2
Zadarska	45,9
Primorsko-goranska	44,8
Splitsko-dalmatinska	29,3
Karlovačka	3,2
Grad Zagreb	2,3
Krapinsko-zagorska	1,7
Međimurska	1,1
Varaždinska	0,8
Vukovarsko-srijemska	0,6
Bjelovarsko-bilogorska	0,6
Osječko-baranjska	0,5
Sisačko-moslavačka	0,5
Virovitičko-podravska	0,4
Zagrebačka	0,4
Požeško-slavonska	0,3
Brodsko-posavska	0,3
Koprivničko-križevačka	0,2

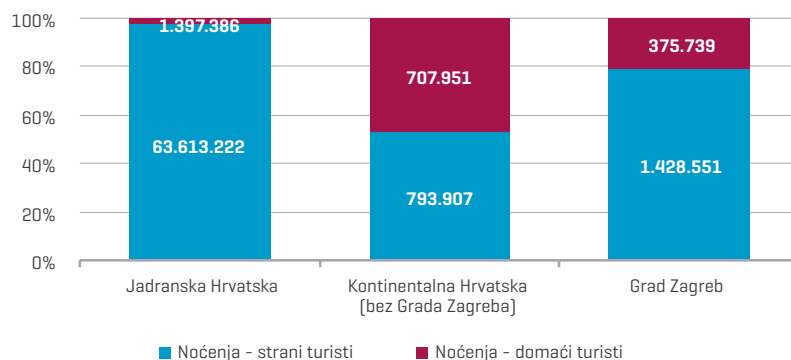
“Prema emitivnim tržištima u strukturi gostiju i dalje dominiraju gosti iz Njemačke [23,9 posto], Slovenije [10,1 posto], Austrije [9,0 posto], te Češke i Italije [7,3 posto].

Struktura turističke potražnje na razini prostornih cjelina Jadranske Hrvatske, Grada Zagreba i Kontinentalne Hrvatske bez Grada Zagreba prikazana je na slici 5. Iz slike je vidljivo kako strani turisti prevladavaju u strukturi noćenja i dolazaka turista na prostoru Jadranske Hrvatske i u Gradu Zagrebu. Tako prema podacima za 2015. godinu noćenja stranih turista čine 93,1 posto svih noćenja turista u Jadranskoj Hrvatskoj te 79,2 posto u Gradu Zagrebu. S druge strane, u strukturi ukupno ostvarenih noćenja u županijama Kontinentalne Hrvatske (bez Grada Zagreba) 52,9 posto čine noćenja stranih, a 47,1 posto domaćih turista.

NAJVEĆI PORAST BROJA DOLAZAKA I NOĆENJA IMALI SU GOSTI IZ REPUBLIKE KINE, KOJI SU OSTVARILI PORAST OD 44,3 POSTO U TURISTIČKIM DOLASCIMA TE PORAST OD 46,1 POSTO U OSTVARENIM NOĆENJIMA.

Slika 5.
Noćenja i dolasci stranih turista, Jadranska Hrvatska, Kontinentalna Hrvatska (bez Grada Zagreba) i Grad Zagreb

Izvor: Državni zavod za statistiku.

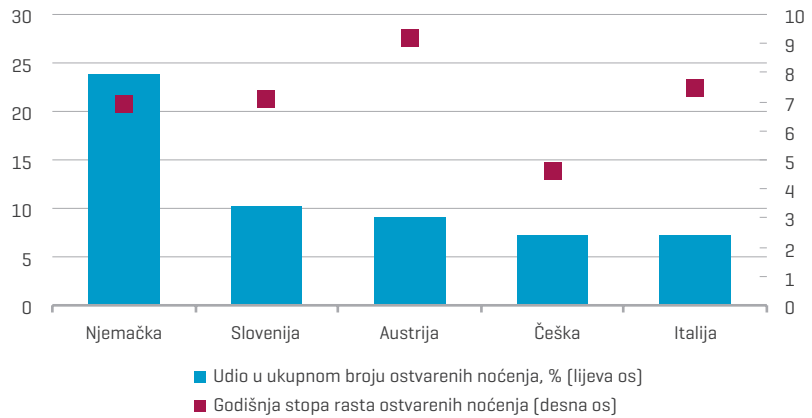
Također, promotri li se kretanje broja noćenja po županijama Jadranske Hrvatske, najveći međugodišnji porast ukupnog broja noćenja bilježe Splitsko-dalmatinska i Zadarska županija, u visini od 8,8 posto.

Glavna emitivna tržišta stranih posjetitelja prema državi porijekla u 2015. godini

Slika 6 prikazuje pet najvećih emitivnih tržišta hrvatskog turizma u 2015. godini. Već dugi niz godina naši najvjerniji gosti dolaze iz Njemačke. U 2015. godini njemački turisti ostvarili su gotovo 15,8 milijuna noćenja. Rast u odnosu na 2014. godinu iznosio je visokih 6,9 posto, a udio noćenja koja su ostvarili njemački turisti iznosi 23,9 posto ukupno ostvarenih turističkih noćenja u Republici Hrvatskoj. Već tradicionalno, naši susjedi Slovenci čine drugo najveće emitivno tržište hrvatskog turizma. Državljeni Slovenije u 2015. godini ostvarili su više od 6,7 milijuna noćenja, što predstavlja porast od 7,1 posto. Tržišta Austrije, Italije i Češke zaokružuju popis pet najvećih emitivnih tržišta hrvatskog turizma.

Slika 6.
Pet glavnih emitivnih tržišta stranih posjetitelja prema državi porijekla, 2015.

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Općenito, najveći porast broja dolazaka i noćenja imali su gosti iz Republike Kine, koji su ostvarili porast od 44,3 posto u turističkim dolascima te porast od 46,1 posto u ostvarenim noćenjima. S druge strane, najveći pad broja dolazaka i noćenja u Hrvatskoj zabilježili su gosti iz Rusije, i to pad dolazaka od 29,2 posto i noćenja od 24,1 posto. Očigledno je da su pozitivna kretanja europskog gospodarstva pridonijela još snažnijem rastu hrvatskog turizma. Za razumijevanje pozitivnih trendova u hrvatskom turizmu ne treba zanemariti ni lošu političku i gospodarsku situaciju u drugim zemljama. Tu se prvenstveno na umu treba imati i političke nestabilnosti na Bliskom istoku i u Sjevernoj Africi, uslijed kojih se povećava zanimanje za druge destinacije, uključujući i Hrvatsku.

Najveća trgovačka društva

Kao i prethodnih godina, u prvih deset poduzeća po visini prihoda nalaze se velike hotelske kuće s iznimkom Globalne hrane d.o.o. Uvid u financijske pokazatelje deset vodećih trgovačkih društava u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane ukazuje na nastavak pozitivnih kretanja ovog sektora tijekom 2015. godine [tablica 5].

Tablica 5.
Prosječne vrijednosti odabranih pokazatelja poslovanja vodećih deset trgovačkih društava u djelatnostima pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, 2014. i 2015.

Napomene: Bruto marža = bruto dobit/ukupan prihod*100; koeficijent tekuće likvidnosti = kratkotrajna imovina/kratkoročne obveze; koeficijent zaduženosti = ukupne obveze/ukupna imovina; produktivnost = ukupan prihod/broj zaposlenih.

Izvor: Poslovna Hrvatska.

	2014.	2015.	2015./2014.
Ukupni prihodi (u milijunima kuna)	4.642,7	5.193,1	111,9
Dobit prije oporezivanja (u milijunima kuna)	394,5	533,7	135,3
Broj zaposlenih	25.640	25.593	99,8
Bruto marža (u %)	4,3	3,0	68,1
Profitabilnost imovine (u %)	0,7	4,2	611,0
Proizvodnost rada (prihod u tisućama kuna po zaposlenom)	181,1	202,9	112,1
Koeficijent obrtaja ukupne imovine	0,3	0,3	108,4
Koeficijent tekuće likvidnosti	1,6	1,4	89,8
Koeficijent ukupne zaduženosti	0,4	0,4	92,9

Osnovna obilježja poslovanja vodećih turističkih poduzeća su povećanje prihoda i poslovanje s dobiti. Ukupni su prihodi deset vodećih trgovačkih društava ovog sektora u 2015. godini iznosili 5,2 milijarde kuna i bili veći za 11,1 posto u odnosu na prethodnu godinu. Deset najvećih trgovačkih društava turističkog sektora u obje promatrane godine, 2014. i 2015., kumulativno je poslovalo s dobiti, pri čemu u 2014. godini ostvaruju kumulativnu dobit od 394,5 milijuna kuna, a u 2015. od 533,7 milijuna kuna [rast od 35,3 posto]. Najveću dobit ostvarila su društva Maistra d.d. i Valamar Riviera d.d. u visini od 127,2 milijuna kuna, odnosno 126,8 milijuna kuna. Povećanje prihoda uz istovremeno smanjenje zaposlenosti dovelo je do povećanja proizvodnosti rada deset najvećih turističkih poduzeća sa 181,1 tisuću kuna u 2014. na 202,9 tisuća kuna u 2015. godini. Financijski podaci pokazuju da vodeća trgovačka društva u turističkom sektoru

VRIJEDNOST KOEFICIJENTA TEKUĆE LIKVIDNOSTI ZA DESET VODEĆIH TURISTIČKIH PODUZEĆA U 2015. GODINI IZNOSILA JE 1,4, A GODINU DANA RANIJE 1,6.

imaju poteškoća s održavanjem likvidnosti. Vrijednost koeficijenta tekuće likvidnosti za deset vodećih turističkih poduzeća u 2015. godini iznosila je 1,4, a godinu dana ranije 1,6. Vrijednost koeficijenta tekuće likvidnosti manja od 1,5 implicira mogućnost da poduzeće ostane bez sredstava za podmirenje kratkoročnih obveza. Koeficijent zaduženosti u 2015. godini ostao je na razini iz 2014. godine (0,4).

Tablica 6.

Odabrani pokazatelji poslovanja deset najvećih trgovačkih društava prema prihodima u 2015. godini

	Ukupni prihodi (u mil. kuna)	Bruto dobit (u mil. kuna)	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža	Produktivnost (u tis. kuna)
Valamar Riviera d.d.	1.269,3	126,8	0,4	1,8	10,0	583,0
Maistra d.d.	882,9	127,2	0,4	0,03	14,4	615,7
Plava laguna d.d.	524,2	75,5	0,3	1,6	14,4	83,8
Istraturist Umag d.d.	505,9	53,0	0,3	0,5	10,5	96,1
Jadranski luksuzni hoteli d.d.	396,5	85,7	0,5	1,2	21,6	500,0
Arenaturist d.d.	363,9	24,5	0,4	2,2	6,7	48,0
Dubrovački vrtovi sunca d.o.o.	340,0	-0,5	1,0	2,9	-0,1	1.434,6
Globalna hrana d.o.o.	322,1	37,5	0,2	1,6	11,6	503,2
Solaris d.d.	310,3	3,8	0,4	0,8	1,2	497,2
Liburnia Riviera Hoteli d.d.	278,1	0,3	0,2	1,4	0,1	468,2

Napomene: Bruto marža = bruto dobit/ukupan prihod*100; koeficijent tekuće likvidnosti = kratkotrajna imovina/kratkoročne obveze; koeficijent zaduženosti = ukupne obveze/ukupna imovina; produktivnost = ukupan prihod/broj zaposlenih.

Izvor: Poslovna Hrvatska.

U tablici 6 prikazani su ključni pokazatelji poslovanja deset vodećih poduzeća iz turističkog sektora u Republici Hrvatskoj, mjereno ukupnim prihodima. U 2015. godini Valamar Riviera d.d. ostvarila je rekordne prihode, u iznosu većem od 1,2 milijarde kuna. Maistra d.d. nalazi se na drugom mjestu po ostvarenim prihodima, a zatim slijede Plava laguna d.d., Istraturist Umag

“ Najveću dobit u 2015. godini ostvarila su društva Maistra d.d. i Valamar Riviera d.d. u visini od 127,2 milijuna kuna, odnosno 126,8 milijuna kuna.

d.d. i Jadranski luksuzni hoteli d.d. Posljednja tri poduzeća u vlasništvu su Grupacije Lukšić i prema prihodima čine najveću turističku grupaciju u Republici Hrvatskoj. Svih deset vodećih trgovačkih društava bilježe porast prihoda u 2015. u odnosu na 2014. Također, samo su Dubrovački vrtovi sunca d.o.o. 2015. godinu zaključili s negativnim poslovnim rezultatom, dok je preostalih devet društava 2015. godinu zaključilo s dobiti. Maistra d.d. i Istraturist Umag d.d., prema objavljenim izvještajima, imaju značajnih poteškoća s likvidnošću s obzirom na to da su im koeficijenti tekuće likvidnosti vrlo niski. Problema s održavanjem likvidnosti imaju i Solaris d.d., Arenaturist d.d., Jadranski luksuzni hoteli d.d. i Liburnia Riviera Hoteli d.d.

Izvještaj sa Zagrebačke burze

“Na Zagrebačku burzu uvršteno je trideset i jedno trgovačko društvo iz djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Od vodećih deset društava uvršteni su Arenaturist d.d., Valamar Riviera d.d., Plava laguna d.d., Liburnia Riviera Hoteli d.d. i Solaris d.d.

“U sastavu burzovnog indeksa Zagrebačke burze CROBEX nalaze se tri trgovačka društva iz turističkog sektora i to Arenaturist d.d., Valamar Riviera d.d. i Sunčani Hvar d.d.

Na Zagrebačku burzu uvršteno je trideset i jedno trgovačko društvo iz djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane. Od vodećih deset društava iz ovog sektora na Zagrebačku burzu uvršteni su Arenaturist d.d., Valamar Riviera d.d., Plava laguna d.d., Liburnia Riviera Hoteli d.d. i Solaris d.d.

U sastavu burzovnog indeksa Zagrebačke burze CROBEX nalaze se tri trgovačka društva iz turističkog sektora i to Arenaturist d.d. [s težinom u indeksu 2,23 posto], Valamar Riviera d.d. [s težinom u indeksu 10,65 posto] i Sunčani Hvar d.d. [s težinom u indeksu 0,31 posto]. Kako bi se olakšalo praćenje tržišnih trendova i donošenje investicijskih odluka, od 22. veljače 2013. godine na Zagrebačku burzu uvedeni su i sektorski indeksi, koji su inače uobičajeni na velikim svjetskim burzama. Jedan od sektorskih indeksa je i CROBEXturist kojim se prate prinosi i rizici u sektoru turizma. Radi se o cjenovnom indeksu, a uvjet za uvrštenje u indeks je najmanje 70 posto dana trgovanja, dok je broj sastavnica neograničen [pri čemu svaka sastavnica ima jednaku težinu u indeksu]. Bazni datum je 21. veljače 2013., a bazna vrijednost je 1.000. U sastavu ovog indeksa su trenutno dionice Arenaturista d.d., Imperiala d.d., Maistre d.d., Valamar Riviere d.d. te Sunčanog Hvara d.d. Indeks CROBEXturist u 2015. godini ostvario je rast od 23,7 posto u odnosu na prethodnu godinu. Pozitivna kretanja ovog indeksa nastavlja se i u ovoj godini, tako da je CROBEXturist u trećem tromjesečju 2016. zabilježio rast od 25,5 posto.

Na značaj turističkog sektora ukazuju i podaci o tržišnoj kapitalizaciji i prometu dionicama društava iz te djelatnosti. Prema izvještaju o pregledu trgovine na Zagrebačkoj burzi u 2015. godini turistički sektor čini značajan udio u ukupnoj tržišnoj kapitalizaciji i ukupnom prometu ostvarenom na Zagrebačkoj burzi [11,2 posto tržišne kapitalizacije i 14,6 posto ukupnog prometa Zagrebačke burze u 2015. godini].

Svjetski turizam u 2015. godini

“Prema podacima UNWTO-a najveći međugodišnji rast dolazaka stranih turista u 2015. godini ostvaren je u Sjevernoj i Južnoj Americi, Aziji te na Pacifiku (gotovo 6 posto), iza kojih slijedi Europa sa stopom rasta od 5 posto te Srednji istok sa stopom rasta od 2 posto.

“Prihodi od međunarodnog turizma ostvareni u 2015. godini na razini svjetske ekonomije procijenjeni su na 1.136 milijardi eura.

— Sektor turizma je i u 2015. godini, prema izvješću Svjetske turističke organizacije Ujedinjenih naroda [United Nations World Tourism Organization – UNWTO], na svjetskoj razini zabilježio iznadprosječne stope rasta. Broj dolazaka stranih turista u 2015. godini dosegnuo je brojku od 1,2 milijarde, što čini rast od 4,6 posto u odnosu na 2014. godinu. Turistički tokovi u 2015. godini bili su pod utjecajem neobično snažnih fluktuacija deviznog tečaja, pada cijena nafte i ostalih roba te porasta globalne zabrinutosti oko sigurnosti i zaštite građana.

Posljednjih šezdeset godina turizam doživljava kontinuiranu ekspanziju i diverzifikaciju te postaje jednim od najbrže rastućih sektora svjetskog gospodarstva. Broj dolazaka stranih turista na globalnoj razini porastao je s 25 milijuna u 1950. godini na 278 milijuna u 1980. godini, sa 674 milijuna u 2000. na gotovo 1,2 milijarde dolazaka u 2015. godini.

Prema podacima UNWTO-a najveći međugodišnji rast dolazaka stranih turista u 2015. godini ostvaren je u Sjevernoj i Južnoj Americi, Aziji te na Pacifiku (gotovo 6 posto). Zatim slijedi Europa sa stopom rasta od 5 posto te Srednji istok sa stopom rasta od 2 posto. S druge strane, Afrika bilježi pad dolazaka stranih turista od 3 posto, najvećim dijelom zahvaljujući slabim rezultatima u sjevernoj Africi.

Međunarodni turizam je sa 7-postotnim udjelom u svjetskom izvozu roba i usluga trećerangirani izvozni sektor 2015. godine, iza sektora nafte i goriva i sektora kemikalija te ispred industrije hrane i automobilske industrije. Prihodi od međunarodnog turizma ostvareni u 2015. godini na razini svjetske ekonomije procijenjeni su na 1.136 milijardi eura. Vodeće turističke destinacije prema visini ostvarenih prihoda od međunarodnog turizma i broju dolazaka stranih turista bile su Francuska, SAD, Španjolska i Kina. U 2015. godini najviše turističkih putovanja svijetom ostvarili su Kinezi, državljani SAD-a te Britanci, dok se značajno smanjio udio turista iz Rusije i Brazila.

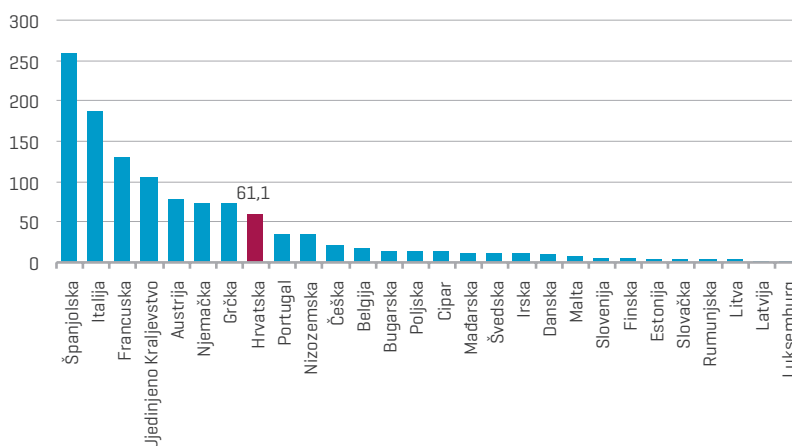
Turizam u Europskoj uniji (EU-28)

Prema podacima Eurostata za 2014.² najpopularnija turistička destinacija za nerezidente bila je Španjolska s ostvarenih 260 milijuna noćenja stranih turista u turističkim smještajnim objektima, što čini 21,5 posto ukupnog broja noćenja nerezidenata u EU-28. Nakon Španjolske slijedi Italija sa 187 milijuna noćenja, Francuska sa 131 milijunom noćenja i Ujedinjeno Kraljevstvo sa 105 milijuna noćenja³. Spomenute zemlje ostvaruju više od polovine [56,6 posto] ukupnog broja noćenja nerezidenata u Europskoj uniji. Hrvatska se s ostvarenih 61,1 milijun noćenja stranih turista u 2014. godini nalazi na vrlo dobrom osmom mjestu ljestvice EU zemalja (slika 7).

Slika 7.
Noćenja nerezidenata,
države EU-28, 2014.

Napomena: Pokazatelj za Ujedinjeno Kraljevstvo izračunat je na temelju podataka za 2013.

Izvor: Eurostat.

“Hrvatska se s 15,6 noćenja po stanovniku svrstava u sam vrh najpopularnijih turističkih odredišta EU-a u 2014. godini, odmah nakon Malte i Cipra.

Zanimljivo je promotriti popularnost turističkih odredišta među državama EU-28 mjerenu pokazateljem intenziteta turizma. Prema vrijednosti tog pokazatelja Hrvatska se s 15,6 noćenja po stanovniku svrstava u sam vrh najpopularnijih turističkih odredišta EU-a u 2014. godini, odmah nakon Malte i Cipra (slika 8).

² Preuzeto s internetske stranice http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Tourism_statistics/hr [pristupljeno 12. studenog 2016.].

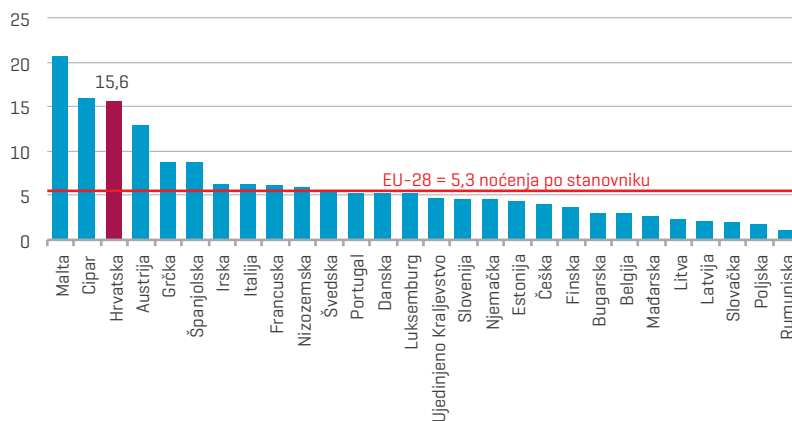
³ Podatak za 2013. godinu.

UDIO PRIHODA OD PUTOVANJA U BDP-U U 2014. GODINI BIO JE NAJVEĆI U HRVATSKOJ (17,2 POSTO), ZATIM SLIJEDI MALTA S UDJELOM OD 14,4 POSTO TE CIPAR S UDJELOM OD 12,3 POSTO.

Slika 8.
Intenzitet turizma,
EU-28, 2014.

Napomena: Pokazatelj za Ujedinjeno Kraljevstvo izračunat je na temelju podataka za 2013.

Izvor: Eurostat.

Promotri li se ekonomska vrijednost međunarodnog turizma mjerena udjelom prihoda od međunarodnog turizma u ukupnom BDP-u po državama članicama EU-a, vidljivo je kako je udio prihoda od putovanja u BDP-u u 2014. godini bio najveći u Hrvatskoj (17,2 posto). Zatim slijedi Malta s udjelom od 14,4 posto te Cipar s udjelom od 12,3 posto. U apsolutnim iznosima, najveće prihode od međunarodnog putovanja u 2014. bilježe Španjolska (49 milijardi eura) i Francuska (43,2 milijarde eura) te zatim Italija, Njemačka i Ujedinjeno Kraljevstvo. Najveću razinu neto prihoda od međunarodnog turizma u 2014. godini bilježi Španjolska u visini od 35,4 milijarde eura, dok Njemačka ostvaruje deficit od 37,6 milijardi eura.

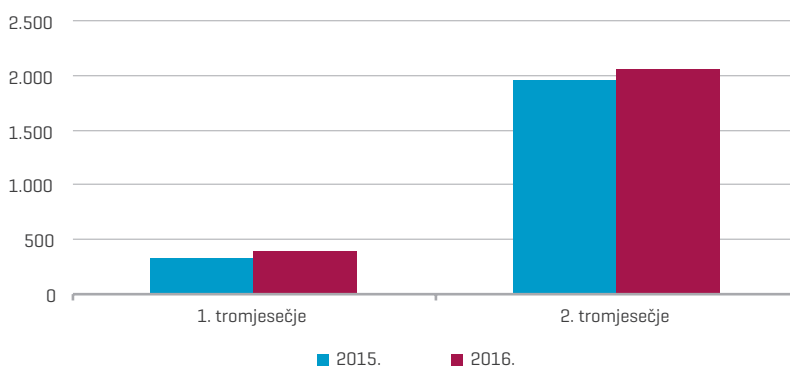
Turizam u Hrvatskoj u 2016.

“ Broj ostvarenih turističkih noćenja u prvih devet mjeseci 2016. godine, u odnosu na isto razdoblje prošle godine, bilježi porast od 8,6 posto.

— Fizički pokazatelji turističke sezone do rujna 2016. godine bez iznimke upućuju na još jednu godinu snažnog rasta turističkog sektora Republike Hrvatske tako da se očekuje da bi ove godine devizni prihodi od turizma mogli nadmašiti rekordnu 2015. godinu. Broj ostvarenih turističkih noćenja u prvih devet mjeseci 2016. godine, u odnosu na isto razdoblje prošle godine, bilježi porast od 8,6 posto. Turisti su ostvarili 74,6 milijuna noćenja, što je za 4,1 posto više od ostvarenog broja noćenja u cijeloj 2015. godini. Od toga su 6,9 posto ostvarili domaći, a 93,1 posto strani turisti. Samo u srpnju broj ostvarenih noćenja porastao je za više od 12,2 posto u odnosu na srpanj 2015. godine. Rast broja noćenja u kolovozu iznosio je još uvijek visokih 7,3 posto u odnosu na isti mjesec 2015. S obzirom na opisana kretanja, očekuju se i povoljni financijski rezultati turističke sezone 2016.

Slika 9. Devizni prihodi od turizma za prvo i drugo tromjesečje 2014. i 2015., u milijunima eura

Izvor: Hrvatska narodna banka.

Devizni prihodi od turizma, prema podacima HNB-a, u prva dva tromjesečja 2016. godine bilježe porast od 6,7 posto u odnosu na isto razdoblje 2015. godine.

Nezavisni portal European Best Destination proglasio je Zagreb najboljom adventskom destinacijom, Zadru je dodijelio titulu najbolje europske destinacije 2016. godine, a Rijeka je izabrana za Europsku prijestolnicu

DEVIZNI PRIHODI OD TURIZMA, PREMA PODACIMA HNB-A, U PRVA DVA TROMJESEČJA 2016. GODINE BILJEŽE PORAST OD 6,7 POSTO U ODNOSU NA ISTO RAZDOBLJE 2015. GODINE.

kulture 2020.⁴ Ultra Europe Festival Split 2016 osigurao je 2017. i peto održavanje festivala u ovom hrvatskom gradu. Dubrovnik su britanski mediji uvrstili među najbolje destinacije 2016. godine.

⁴ Informacije su preuzete s internetske stranice <http://www.poslovni.hr/hrvatska/zagrebacki-advent-najbolji-je-u-europi-318913> [pristupljeno 12. studenog 2016.].

Zaključak i očekivanja

“**Budući da su gospodarske prognoze Europske komisije i UNWTO-a za sva najvažnija emitivna tržišta hrvatskog turizma pozitivne, očekuje se da će i sezona 2017. biti uspješna.**

—Nedavna recesijska kretanja u Hrvatskoj gotovo da i nisu ostavila traga na turistički sektor. Hrvatski turistički sektor⁵ pratio je i u 2015. godini globalne trendove porasta fizičkih i financijskih pokazatelja te je pokazao sposobnost bržeg oporavka u usporedbi s ostatkom gospodarstva. Godinu 2015. obilježili su rekordni turistički rezultati te je ostvareno 71,6 milijuna noćenja i 14,3 milijuna turističkih dolazaka. Ukupni prihodi od međunarodnog turizma u 2015. godini iznosili su 7,96 milijardi eura. Fizički i financijski pokazatelji turističke sezone za razdoblje prvih devet mjeseci 2016. godine također ukazuju na još jednu godinu snažnog rasta turističkog sektora Republike Hrvatske, pri čemu je broj ostvarenih turističkih noćenja u prvih devet mjeseci 2016. godine za 4,1 posto veći od ostvarenog broja noćenja u cijeloj 2015. godini. Budući da su gospodarske prognoze Europske komisije i UNWTO-a za sva najvažnija emitivna tržišta hrvatskog turizma pozitivne, očekuje se da će i sezona 2017. biti uspješna. Hrvatska je turistička destinacija s velikim potencijalom, gdje pored velikog broja stalnih gostiju postoji i velik broj potencijalnih turista koje bi trebalo privući i upoznati s turističkom ponudom. Prema prijedlogu porezne reforme od početka 2017. snižena stopa PDV-a od 13 posto više se ne bi primjenjivala na usluge u ugostiteljstvu, već bi se od početka 2017. te usluge oporezivale stopom od 25 posto. Od početka 2018. godine podignuo bi se prag za obvezatan ulazak u sustav PDV-a s trenutačnih 230 na 300 tisuća kuna. S druge strane, u sklopu izmjena u sustavu poreza na dobit najvažnija promjena je smanjenje opće porezne stope s 20 na 18 posto, a za male i srednje poduzetnike te poljoprivrednike na 12 posto. Ministarstvo turizma podržava prijedlog porezne reforme, no mjere koje su predložene za turizam u dijelu PDV-a smatra neprimjerenima za turističku industriju. Prema procjenama udruga ugostitelja i turizma te hotelijera⁶, izravan rezultat podizanja stope ugostiteljstvu bio bi pad ulaganja u turizmu u iznosu od oko 12 milijardi kuna u iduće tri godine. Također, udruge ugostitelja i turizma te hotelijeri

⁵ Turistički sektor sukladno Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. (NKD 2007.) obuhvaća djelatnosti pružanja smještaja I55 (Hoteli i sličan smještaj; Odmarališta i slični objekti za kraći odmor, Kampovi i prostori za kampiranje te Ostali smještaj) te djelatnosti pripreme i usluživanja hrane I56 (Djelatnosti restorana i ostalih objekata za pripremu i usluživanje hrane; Djelatnosti kateringa i ostale djelatnosti pripreme i usluživanja hrane te Djelatnosti pripreme i usluživanja pića).

⁶ Preuzeto s internetske stranice <http://www.poslovni.hr/hrvatska/capelli-brani-sektor-rast-pdv-a-u-turizmu-za-nas-je-neprihvatljiv-320116> (pristupljeno 12. studenog 2016.).

IZRAVAN REZULTAT PODIZANJA STOPE PDV-A U
UGOSTITELJSTVU I TURIZMU BIO BI PAD ULAGANJA
U TURIZMU U IZNOSU OD OKO 12 MILIJARDI KUNA U
IDUĆE TRI GODINE.

očekuju zatvaranje objekata i gubitak više od 10.000 radnih mjesta u ugostiteljstvu te rast sive zone.

Literatura:

UNWTO, 2015, "UNWTO Tourism Highlights: 2015 Edition", Madrid: UNWTO, <http://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284416899> [pristupljeno 13. studenog 2016.].

Državni zavod za statistiku, 2016, "Turizam u 2015.", Statističko izvješće 1564, Zagreb: Državni zavod za statistiku.

Zagrebačka burza, 2016, "Pregled trgovine u 2016. godini", Zagreb: Zagrebačka burza.

Izdavač

Ekonomski institut, Zagreb
Trg J.F. Kennedyja 7, 10000 Zagreb
Telefon: 01 2362 200, Fax: 01 2335 165
<http://www.eizg.hr>

Za izdavača

Maruška Vizek, ravnateljica

Glavni urednik

Goran Buturac

Autorica analize

Ivana Rašić Bakarić

Izvršna urednica

Ivana Kovačević

Lektura

Doris Baničević

Grafičko uređivanje i priprema

Vladimir Sukser

Grafičko oblikovanje

Studio 2M

Napomena: *Sektorska analiza* autorskoga je karaktera i ne odražava nužno stav Ekonomskog instituta, Zagreb

Sljedeća analiza Energetika i naftna industrija izlazi u prosincu 2016.